हतुवागढी राजपत्र

हतुवागढी गाउँपालिकाद्वारा प्रकाशित

खण्ड : ४ सङ्ख्या : १३ मिति : २०७७/१०/३०

भाग-१

हतुवागढी गाउँपालिका

हतुवागढी गाउँपालिकाको गाउँसभाले तल लेखिए बमोजिमको ऐन सर्वसाधारणको जानकारीका लागि प्रकाशन गरिएको बेहोरा अनुरोध छ ।

गाउँ सभाबाट स्वीकृत मितिः २०७७/१०/३०

नवीकरणीय उर्जा नीति, २०७७

हतुवागढी राजपत्र

नवीकरणीय ऊर्जा नीति, २०७७

गाउँ सभाबाट पारीत मिति :२०७७-१०-३०

हतुवागढी गाउँपालिकाको नवीकरणीय ऊर्जा नीति, २०७७

हतुवागढी गाउँपालिका
घोडेटार, भोजपुर,
प्रदेश नं. १, नेपाल

१. पृष्ठभूमि

नेपालले सङ्घीय शासन प्रणाली अङ्गीकार गरी राज्यको मूल संरचनाका रुपमा संघ, प्रदेश र स्थानीयतहको व्यवस्था गरेको छ। साथै तहगत सरकारका बिषय क्षेत्रगत अधिकारको उल्लेख गरेको छ। नेपालको संविधानको धारा ५१ को खण्ड (छ) को (३) मा प्राकृतिक साधन स्रोतको संरक्षण, सम्बर्धन र उपयोग सम्बन्धी नीति अन्तर्गत नवीकरणीय ऊर्जाको उत्पादन तथा विकास गर्दै नागरिकका आधारभूत आवश्यकता परिपूर्तिका लागि सुपथ र सुलभ रुपमा भरपर्दो ऊर्जाको आपूर्ति सुनिश्चित गर्ने र ऊर्जाको समुचित प्रयोग गर्ने राज्यको समग्र नीति रहेको छ।

संविधानको अनुसूची ८ को बुँदा १९ मा साना जलविद्युत् आयोजना र वैकल्पिक ऊर्जा सम्बन्धी बिषय गाउँपालिका र नगरपालिकाको अधिकारको सूचीमा राखेको छ। संविधानको धारा ५७ को उपधारा (४) बमोजिम स्थानीयतहले कानून बनाई उक्त अधिकारको प्रयोग गर्न सक्ने व्यवस्था गरेको छ। साथै संविधानको अनुसूची ९ को बुँदा ५ ले विद्युत् सेवालाई संघ, प्रदेश र स्थानीय तहको साझा अधिकार क्षेत्रको रुपमा उल्लेख गरेको छ।

संविधानको प्रावधान बमोजिम स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ ले ऊर्जा सम्बन्धी स्थानीय सरकारको कार्य जिम्मेवारीलाई विस्तृतीकरण गरेको छ । उक्त ऐनको दफा ११ को उपदफा (२) को खण्ड (ध) को बुँदा ३ देखि ७ मा देहाय बमोजिमको कार्य जिम्मेवारी गाउँपालिका र नगरपालिकाको रहेको छ,

(क) एक मेगावाट सम्मका जलविद्युत आयोजना सम्बन्धी स्थानीय स्तरको नीति, कानून, मापदण्ड, योजना तर्जुमा, कार्यन्वयन, अनुगमन र नियमन गर्ने,

(ख) स्थानीय तहमा वैकल्पिक ऊर्जा सम्बन्धी नीति, कानून, मापदण्ड, योजना तर्जुमा, कार्यन्वयन, अनुगमन र नियमन गर्ने,

(ग) स्थानीय विद्युत वितरण प्रणाली र सेवाको व्यवस्थापन, सञ्चालन, अनुगमन र नियमन गर्ने,

(घ) स्थानीय तहमा वैकल्पिक ऊर्जा सम्बन्धी प्रविधि विकास र हस्तान्तरण, क्षमता अभिबृद्धि र प्रवर्धन गर्ने,

(ङ) साना जलविद्युत आयोजना तथा वैकल्पिक ऊर्जा सम्बन्धी अन्य कार्य गर्ने, गराउने।

नेपाल सरकार कार्य विभाजन नियमावली, २०७४ ले नवीकरणीय र वैकल्पिक ऊर्जाको उपयोग, गुणस्तर र मापदण्ड निर्धारणको कार्य अधिकार क्षेत्र नेपाल सरकारको रहने व्यवस्था गरेको छ। साथै नेपाल सरकारको जलस्रोत र उर्जाको दिगो विकास संरक्षण, उपयोग र पानीको बाँडफाँट तथा जलस्रोत र ऊर्जा पूर्वाधार संरचना निर्माण सम्बन्धी एकिकृत नीति, कानून, मापदण्ड र नियमनको कार्य जिम्मेवारी निर्धारण गरेको छ।

प्रदेश सरकार कार्य विभाजन नियमावली, २०७४ ले वैकल्पिक ऊर्जा सम्बन्धी किटानी व्यवस्था नगरे पनि प्रदेशस्तरको उर्जा, विद्युत, सम्बन्धी अध्ययन अनुसन्धान, नीति, कानून, मापदण्ड, गुरुयोजना, योजना तथा आयोजना निर्माण, कार्यान्वयन, सञ्चालन, मर्मत सम्भार, समन्वय र नियमन तथा उर्जा, विद्युत सेवा विस्तारमा निजी क्षेत्रको सहभागिता र लगानी प्रवर्धन सम्बन्धी नीति तथा मापदण्ड निर्धारण र नियमन गर्ने कार्य जिम्मेवारीको व्यवस्था गरेको छ ।

हतुवागढी गाउँपालिकामा नवीकरणीय ऊर्जाको प्रवर्धन र विकास गर्न आवश्यक नीतिगत, संरचनागत र प्रक्रियागत आधार तयार गर्न अपरिहार्य रहेको छ। यसका साथै गाउँपालिका क्षेत्रभित्रका नागरिकलाई बिजुली बत्ती, खाना पकाउने, पानी तताउने, अन्य उपभोग्य प्रयोग, व्यावसायिक प्रयोग र उत्पादनमूलक ऊर्जाको प्रयोग, साना तथा घरेलु उद्योगको लागि आवश्यक ऊर्जा उपलब्ध गराई समनता मूलक आर्थिक विकासका लागि नवीकरणीय ऊर्जाको प्रवर्धन र विकास गर्न आवश्यक र वाञ्छनीय भएकाले हतुवागढी गाउँपालिका, घोडेटार, भोजपुरको गाउँसभाबाट नवीकरणीय ऊर्जा नीति, २०७७ स्वीकृत गरियो ।

२. परिभाषा: विषय वा प्रसङ्गले अर्को अर्थ नलागेमा यस नीतिमा:-

(क) "कार्यपालिका" भन्नाले गाउँ कार्यपालिका सम्झनुपर्छ ।

(ख) "नीति" भन्नाले पालिकाको नवीकरणीय ऊर्जा नीति, २०७७ सम्झनुपर्छ ।

(ग) "नवीकरणीय ऊर्जा" भन्नाले सौर्य ऊर्जा (सौर्य फोटोभोल्टाइक, सौर्य तापीय ऊर्जा), वायु ऊर्जा, जैविक ऊर्जा (बायोमास, बायोग्याँस, बायोफ्युल, फोहोरबाट उत्पादित ऊर्जा, बायोजेनिक ग्याँस), सुधारिएको पानी घट्ट, हाइड्रोजन ऊर्जा, भूतापीय ऊर्जा तथा जलस्रोतबाट उत्पादित विद्युत् सम्झनुपर्छ। सो शब्दले नेपाल सरकारले समय समयमा नेपाल राजपत्रमा सूचना प्रकाशन गरी नवीकरणीय ऊर्जाको स्रोत भनी तोकेको अन्य स्रोतबाट उत्पादित ऊर्जालाई समेत जनाउँछ।

(घ) "पालिका" भन्नाले हतुवागढी गाउँपालिका सम्झनुपर्छ ।

(ङ) "संविधान" भन्नाले नेपालको संविधान सम्झनुपर्छ ।

(च) "स्थानीय कानून" भन्नाले गाउँ सभाले बनाएको स्थानीय कानून सम्झनुपर्छ।

(छ) "नेट मिटरीङ (net metering)" भन्नाले उत्पादित ऊर्जालाई राष्ट्रिय प्रसारणमा जोड्दा billing गर्ने प्रणालीलाई सम्झनुपर्छ।

(ज) "ऊर्जा दक्षता" भन्नाले ऊर्जाको उत्पादन कम लागतमा उपलब्ध भएको कच्चा पदार्थबाट बढीभन्दा बढी ऊर्जा उत्पादन गर्ने र ऊर्जा खपतबाट उपभोक्ताले तिर्ने महसुल कमी भई कम खपतबाट बढी ऊर्जा प्राप्त हुने अवस्थालाई सम्झनुपर्छ।

३. वर्तमान स्थितिः

परिचयः

हतुवागढी गाउँपालिका नेपालका ७ प्रदेश मध्ये प्रदेश नं १ को भोजपुर जिल्लामा अवस्थित छ। भोजपुर जिल्लाको पूर्वी दक्षिण सिमानामा अवस्थित पुर्व-दक्षिणमा धनकुटा जिल्ला, दक्षिणमा उदयपुर जिल्ला, पश्चिममा आमचोक गाउँपालिका र उत्तर-पुर्व तर्फ रामप्रसाद राई गाउँपालिका र पौवादुम्मा गाउँपालिकासंग जोडिएको यो पालिका देशकै किरातहरुले शासन गरेको ऐतिहासिक भुमिको रुपमा प्रसिद्ध छ। पृथ्वीनारायण शाह को नेपाल एकीकरण क्रममा हतुवागढीका राजा लाई पराजयको क्रममा युध्द भै रगत बगेर मिसिएको स्थान हतुवागढी भएको मनिन्छ। यसै स्थान मा नेपाल को बिसाल नदि अरुण, तमोर दुधकोशी, सुनकोशी, भोटेकोशी, इन्द्रावती, लिखुहरुको समागम थलो भै सप्तकोशी को निर्माणथलोको रुपमा पनि प्रसिद्ध मानिन्छ। समुन्द्री सतह देखि लगभग १५४० मि उचाई मा अवस्थित यो स्थान को क्षत्रफल १४२.६१ वर्ग कि.मी. रहेको छ। यहाको कुल जनसंख्या २०,४०४ छ भने साबिकका ६ गा.बि.स. (रानीबास, होम्तंग, खैरंग, सिन्द्राङ, पात्लेपानी, हसनपुर) मिलि अहिलेको पूर्ण हतुवागढी गाउँपालिका निर्माण भएको छ।

यस गाउँपालिका भित्रका अधिकांश जनसंख्या कृषि पेशामा आवद्ध छन भने यस गाउँपालिकामा उर्जाका दीगो स्रोतहरुमा पिखुवा खोला, छिर्लिङ्ग खोला र काङ्गवा खोला रहेका छन। भने काङ्गवा खोला र पिखुवा खोलाबाट विद्युत निस्कासन गरी वितरण समेत गरिएको छ।

ऊर्जाको उपलब्धता

१. **वनजङगल** ः– हतुवागढी गाउँपालिकामा वनजङगलका स्रोत राम्रो रहेको छ । यो गाउँपालिकाको करिब ४६३४.०५ हेक्टर वनले ओगटेको छ । जसमध्ये ४६ वटा सामुदायिक वन र ६५ वटा कबुलियती वन रहेको छ ।

२. **जलस्रोत** ः– यो गाउँपालिकामा धेरै खोलानालाहरु रहेका छन् । जसमध्ये ऊर्जाका दिगो स्रोतहरुमा पिखुवा खोला, छिर्लिङ खोला, काङ्वा खोला र नाङखुवा खोला रहेका छन् ।भने काङ्वा खोला, छिर्लिङ खोला र नाङखुवा खोलाबाट विधुत् उत्पादन भइरहेको छ ।

नाङखुवा खोला उत्पादन क्षमता = ११ कि.वा

छिर्लिङ खोला उत्पादन क्षमता = २४ कि.वा

काङ्वा खोला उत्पादन क्षमता = २८ कि.वा

३. **सौर्य स्रोत** ः– यो गाउँपालिकामा सौर्य ऊर्जाको पनि राम्रो सम्भावना रहेको छ । तर यो गाउँपालिकामा अहिले सम्म सोर्य स्रोतको प्रयोगद्धारा त्यस्ता कुनै पनि शक्तिको उत्पादन भएको छैन ।

४.**वायु स्रोत** ः– यो गाउँपालिकाको केही भागमा वायु ऊर्जाको राम्रो सम्भावना रहेको छ । तथापी वायु स्रोतबाट कुनै पनि विधुत् उत्पादन भएको छैन ।

५. **एल.पि.जि ग्याँसको प्रयोग** ः– यस गाउँपालिकाको करिब १० देखि १५ % घरधुरिले खाना पकाउनका लागि एल.पि.जि ग्याँसको प्रयोग गरेका छन् ।एल.पि.जि ग्याँसको प्रयोग मुख्य गरी घोडेटार वजार क्षेत्रका घरधुरीले प्रयोग गर्ने गरेका छन् ।

६. **विधुतको पहुँचः**– यो गाउँपालिकामा करिब ८०% घरधुरीमा उज्यालोको लागि ऊर्जाको पहुँच रहेका छ ।उक्त ऊर्जाको मुख्य स्रोतको रुपमा साना क्षमताका घरेलु सौर्य प्रणाली, लघु जलविधुत् परियोजना तथा केन्द्रिय विधुत् प्रसारण लाइनबाट पनि सेवा लिइरहेका तथा केन्द्रिय विधुत् प्रसारण लाइनको विस्तार पनि महत्वपुर्ण उपलब्धि हुनसक्छ । साना क्षमताको घरेलु सौर्य प्रणाली जडान गरेका घरधुरी र विधुतीय पहुँच नपुगेका घरधुरीमा केन्द्रिय विधुत् विस्तार वाहेक ठूलो क्षमताको घरेलु सौर्य प्रणालीको जडानको पनि सम्भावना रहेको छ । सोलर इरिडेन्सको (सौर्य तापिय ऊर्जा प्रति इकाई) राम्रो उपलब्धता भएको कारण सडक बत्ती तथा समुदायमा आधारित पूर्वाधारहरुमा विधुतिय प्रयोगका लागि सौर्य प्रणालीको जडान पनि राम्रा सम्भावना हुन सक्दछ ।

समग्र ऊर्जाको माग मध्ये नविकरणीय ऊर्जाको माग र उपलब्ध स्रोतहरुको अवस्था

१. साना क्षमताको घरेलु सौर्य प्रणाली जडान गरेका घरधुरी र विधुतिय पहुँच नपुगेका घरधुरीमा केन्द्रिय विधुत् विस्तार वाहेक ठूलो क्षमताको घरेलु सौर्य प्रणालीको जडानका पनि माग तथा सम्भावना रहेको ।

२. हतुवागढी गाउँपालिकाको ९.५% घरधुरीमा केन्द्रिय विधुत् प्रसारण लाइनको पहुँच पुगेको हुदा केन्द्रिय विधुत् प्रसारण लाइन जडान एवंम विस्तारको माग महत्वपुर्ण रहेको छ ।

३. हतुवागढी गाउँपालिकाका बहुसङख्यक घरधुरीले पशुपालन गरेका छन् । त्यसैले यो गाउँपालिकामा बायोग्याँसको राम्रा सम्भावना रहेको देखिन्छ । वायोग्याँस विशेष गरेर कमउचाई भएका ठाउँका लागि बढी उपयुक्त हुन्छ ।

४. ऊर्जाका आधारभूत सर्वेक्षण प्रतिवेदनमा उल्लेख भएअनुसार एल.पि.जि. ग्याँसमा निर्भरता र आकर्षण स्थानीयस्तरमा बढ्दो रहेको छ । हालको अवस्थामा लगभग सबै घरधुरीले पशुपालन गरिरहेको हुदा वायोग्याँस सम्बन्धी जनचेतना जगाई वायोग्याँसको जडान एवं विस्तार गर्न सकिने सम्भावना प्रबल रहेको छ।

५. यस गाउँपालिकामा फलफूलका रुपमा सुन्तला, किवी, नासपति, आँप, लिचिँ को राम्रो उत्पादन हुने गरेको छन् । त्यसैले यि फलफूलहरुलाई स्थानीय स्तरमा नै प्रशोधन गरी जाम, जुस र अन्य वस्तुहरु उत्पादन गरी बढी आर्थिक आम्दानी गर्न सकिन्छ । यस बाहेक तरकारी तथा फलफुलहरुको भण्डारणको लागि सौर्य चिस्यान केन्द्र पनि बनाउन सकिन्छ ।

ऊर्जाको प्रयोग अवस्था, माग र पूर्ति

१. लघु जलविधुत् परियोजनामा आधारित उत्पादित उर्जालाई राष्ट्रिय प्रसारण लाइनमा ग्रिड भएको स्थानमा त्यस्तो लाइनमा जोडी उत्पादित ऊर्जा विक्रि वितरणको लागि सहजीकरण गरिनेछ । त्यसरी लाइन जोड्दा नेट मिटरिङग (Net metering) प्रविधिलाई अवलम्वन गरिनेछ ।

२. ग्रामिण बजार क्षेत्र र शहरी क्षेत्रमा उपलब्ध प्राविधिक, भौगोलिक र आर्थिक रुपमा सम्भाव्य नवीकरणीय ऊर्जाका स्रोत साधनको उत्पादन विकास र आपूर्तिमा जोड दिइनेछ ।

३. नवीकरणीय ऊर्जा वा सफा ऊर्जाको उत्पादन विकास र आपूर्तिमा वृद्धि गर्दै परम्परागत ऊर्जाका स्रोत जस्तै : दाउरा, गुइठा आदिको खपतलाई निरुत्साहित गरी क्रमश : कम गराउदै लगिनेछ ।

हतुवागढी गाउँपालिकाको नवीकरणीय ऊर्जा नीति २०७७

४. नवीकरणीय ऊर्जाको परिप्रयोगमा विभिन्न आर्थिक क्षेत्रमा विविधिकरण ((Productive End - Use Diversification) प्रविधिको दक्षता (Efficiency) र ऊर्जाको माग परिपूर्ति गर्न पारम्परिक व्यापारिक र नवीकरणीय ऊर्जा मिश्रण (Energy Mix) को अवधारणा लाई प्रोत्साहित गरिनेछ ।

५. आर्थिक तथा सामाजिक रुपमा पिछडी परेका लिङग, समुदाय तथा वर्गको उधमशीलता लाई प्रोत्साहन हुने खालका नवीकरणीय ऊर्जा प्रयोग गर्ने उधोगलाई प्रोत्साहित गरिनेछ ।

६. नवीकरणीय ऊर्जाका भौतिक संरचनाको नियमित रुपमा मर्मत संभार गर्न र दिगो रुपमा सञ्चालन गर्न आवश्यक पर्ने संस्थागत संरचना, वजेटको व्यवस्था, जनशक्ति र अन्य स्रोतको व्यवस्था गर्ने ।

विगतका प्रयासहरु

१. गाउँपालिका भित्र नवीकरणीय ऊर्जाको पहुँच तथा ऊर्जा स्रोतका उपलब्धता र ऊर्जा योजनाले राखेका लक्ष्य पूरा गर्नका लागि घरधुरी, समुदाय तथा संस्थाहरुमा ऊर्जा विस्तार एवंम प्रर्वद्धनका सम्भावनाको अध्यन भएको छ ।

२. नवीकरणीय ऊर्जामा आधारित लघु जलविधुत् आयोजना विकास भएको छ ।

३. खानेपानिका लागि सामुदायिक सौर्य पम्पिङ प्रणालीका प्रस्तावहरु भएका छन् ।

४. धुवाँ रहित स्वस्थ्य र उधमशील घरपरिवारको निर्माणको कार्य शुरु भएको छ ।

५. गरिब तथा पिछडिएका वस्तीहरुमा सौर्य मिनिग्रिड जडान कार्यका लागि प्रयासहरु भइरहेका छन् ।

६. हतुवागढी गाउँपालिकाले ग्रामिण क्षेत्रको लागि नवीकरणीय ऊर्जा (**GIZ/RERA**) कार्यक्रमको प्राविधिक सहयोगकको लागि समझदारी पत्रमा हस्ताक्षर भएको छ ।

७. गाउँपालिका स्तरको ऊर्जा आवधिक योजना वनाएको छ ।

५. समस्या तथा चुनौतीहरुः

नवीकरणीय ऊर्जा प्रवद्र्धन र विकास गर्न वर्तमान समस्या कस्ता छन्, स्रोतको उपलब्धता कस्तो छ, अपुग परिमाणको अवस्था कस्तो छ, अन–ग्रिड र अफ्–ग्रिड प्रविधिहरुको अवसर र सम्भावना कस्ता छन्, सो सम्वन्धमा छोटकरीमा उल्लेख गर्ने र समग्रमा ऊर्जा क्षेत्र तथा मूलतःनवीकरणीय ऊर्जाको उपलव्धता, उत्पादन, विकास र प्रवद्र्धन तथा प्रयोगसँग सम्वन्धित नीतिगत, संरचनागत, कार्यप्रणालीगत, सामाजिक वा आर्थिक पक्षबाट देखिएका प्रमुख समस्या तथा चुनौतिहरुको उल्लेख यस खण्डमा गर्ने । जस्तै,

हतुवागढी गाउँपालिकाको नवीकरणीय ऊर्जा नीति, २०७७

५.१ वैकल्पिक ऊर्जाको उत्पादन र विकासमा निजी क्षेत्रको लगानी अपेक्षाकृत नहुनु, वैकल्पिक ऊर्जा उत्पादनको क्षेत्रमा वित्तीय लगानीका लागि नीजी तथा बैंकिङ्ग क्षेत्रको आकर्षण कम हुनु,

५.२ सहुलियत ऋण, जोखिम व्यवस्थापन र बीमा सम्बन्धी आवश्यक व्यवस्था नहुनु,

५.३ स्थानीयतहमा ऊर्जा क्षेत्रको प्रविधि तथा प्रयोग सम्बन्धमा क्षमताको कमी हुनु,

५.४ घरायसी आधारभूत आवश्यकता परिपूर्तिमा मात्र वैकल्पिक ऊर्जाको प्रयोग हुनु तथा वैकल्पिक ऊर्जाको प्रयोग उद्योग जन्य विषयमा कम मात्र हुनु,

५.५ लगभग ६०% प्रतिशत घरपरिवार खाना पकाउने प्रयोजनका लागि परम्परागत ऊर्जाका साधनमा निर्भर हुनु, आदि ।

६. ऊर्जा नीतिको आवश्यकताः

देहायका कारणले यस ऊर्जा नीतिको आवश्यकता परेको छ,

६.१ संविधान बमोजिम वैकल्पिक ऊर्जा विकासका लागि स्थानीय तहमा कानुनी, संरचनागत र प्रक्रियागत व्यवस्थालाई सुदृढीकरण गरी वैकल्पिक ऊर्जाको विकास तथा प्रवर्धन गर्न,

६.२ नवीकरणीय ऊर्जा क्षेत्रको विकास तथा व्यवस्थापनसँग सम्बन्धित राष्ट्रिय नीति तथा कार्यक्रमको प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्न,

६.२ वैकल्पिक ऊर्जा प्रविधिको विकास तथा प्रर्वद्र्धनमा तहगत सरकार बीच नीतिगत तथा कार्यक्रम तहमा सहकार्य तथा समन्वयात्मक कार्यप्रणालीको अभिबृद्धि गर्न,

७. ऊर्जा नीतिले समेट्ने क्षेत्रहरुः

गाउँपालिका तथा नगरपालिकाको वैकल्पिक ऊर्जा क्षेत्रमा प्रदत्त संवैधानिक अधिकार क्षेत्रको सीमाभित्र रही यस ऊर्जा नीतिकोको खण्ड १८ मा उल्लेख भए बमोजिमका अन–ग्रिड र अफ–ग्रिड प्रविधिहरु जस्तै लघु तथा साना जलविद्युत, जैविक ग्यास, दाउरा, गोल, ब्रिकेट, जैविक इन्धन, वायोमास ग्यासिफिकेशन, सौर्य ऊर्जा, वायु ऊर्जा , सुधारिएको चुलो प्रविधि, सुधारिएको पानी घट्ट प्रविधि र ग्रामीण विद्युतीकरण समेतका क्षेत्रहरु समेटी यो नीति तयार गरिएको छ ।

माथि उल्लेखित प्रविधिहरुमा बाहेक यस नीतिमा समावेश गरिएको राष्ट्रिय प्रसारण लाइनको विस्तार र सोको घनत्व वृद्धि समेत संलग्न गरिएको छ।

८. दीर्घकालीन सोचः

ऊर्जामा अत्मनिर्भर हुनको लागि स्वच्छ, भरपर्दो, सस्तो, उपयुक्त र सर्वसुलभ नवीकरणीय ऊर्जाको स्रोतमा नागरिकको पहुँच बृद्धि गरी ऊर्जा उपभोग, ऊर्जा उत्पादन र ऊर्जा दक्षताको प्रवर्धन गर्नु यस नीतिको दीर्घकालीन सोंच रहेको छ।

९.लक्ष्य

नवीकरणीय ऊर्जाको उत्पादन, विकास र प्रवर्धन तथा नवीकरणीय ऊर्जका स्रोतको संरक्षणमा लक्षित समुदाय तथा निजी क्षेत्रलाई समेत सहभागी बनाई नागरिकका आधारभूत आवश्यकता परिपूर्तिका लागि गुणस्तरीय, सुपथ, सुलभ र भरपर्दो ऊर्जाको आपूर्ति सुनिश्चित गर्नुका साथै नवीकरणीय ऊर्जाको समुचित प्रयोग मार्फत् सम्वन्धित क्षेत्रका नागरिकको जीवनस्तर उकास्ने र समातामूलक आर्थिक बृद्धि हासिल गर्ने तथा वातावरणीय संरक्षणमा टेवा पुऱ्याउने यस नीतिको लक्ष्य हुनेछ।

१०. उद्देश्यहरु:

निर्धारित लक्ष्य हासिल गर्नका लागि यस नीतिका देहाय बमोजिम उद्देश्यहरु हुनेछन्,-

क. नवीकरणीय ऊर्जा क्षेत्रको योजनाबद्ध विकास, संस्थागत संरचना, कार्यविधिहरुको निर्माण र संस्थागत क्षमताको विकास गर्ने,

ख. नवीकरणीय ऊर्जाको उत्पादन, विकास र आपूर्ति गरी स्थानीय माग र आवश्यकता परिपूर्ति गर्ने,

ग. गुणस्तरीय, सुपथ, सुलभ र भरपर्दो नवीकरणीय ऊर्जाको प्रयोगमा नागरिकको पहुँच सुनिश्चित गर्ने,

घ. नवीकरणीय ऊर्जा सम्बन्धी प्राविधिक अध्ययन, अनुसन्धान, नवीन प्रयोग र प्रबर्धनात्मक कार्यहरु गरी प्रचुर मात्रामा जनताको आवश्यकता परिपूर्ति गर्ने।

हलुवागढी गाउँपालिकाको नवीकरणीय ऊर्जा नीति २०७७

११. नीति तथा रणनीतिहरु

उल्लिखित उद्देश्यहरु हासिल गर्न देहायका नीति तथा रणनीति लिइनेछ,

अ. नीतिः

- नवीकरणीय ऊर्जा क्षेत्रको योजनाबद्ध विकासको लागि समावेशी सहभागितामूलक योजना तर्जुमा तथा कार्यान्वयन र निर्णय पद्धतिको संस्थागत विकास गर्नेः

आ. रणनीतिहरुः

१. पालिकास्तरमा नवीकरणीय ऊर्जाको विकास र प्रबर्धन गर्नको लागि उचित र आवश्यक बजेटको व्यवस्था गरिनेछ।

२. नवीकरणीय ऊर्जाको प्रवर्धन र विकासमा निजी क्षेत्र तथा समुदायको सहभागितामा परियोजना कार्यान्वयन गर्न आवश्यक कार्यविधि, प्रक्रिया, मापदण्ड, निर्देशिका, स्पेसिफिकेसन आदि प्रदेश वा संघीय सरकारसँगको समन्वयमा बनाई क्रमशः लागू गरिनेछ।

३. नवीकरणीय ऊर्जा सम्बन्धमा भएका अन्तर्राष्ट्रिय सन्धि, सम्झौता तथा प्रतिबद्धताहरु सङ्घीय सरकारसँगको समन्वयमा स्थानीयकरण गरी कार्यान्वयनको व्यवस्था मिलाइने छ।

४. नवीकरणीय ऊर्जा सम्बन्धी नीति निर्माण तथा योजनाहरु बनाउँदा सङ्घीय सरकार र प्रदेश सरकारको नीति, लक्ष्य, उद्देश्य, समय सीमा र प्रक्रियासँग अनुकूल हुने गरी बनाइनेछ।

५. नवीकरणीय ऊर्जाको स्थानीय स्तरमा गरिने विकासको लागि आवश्यक योजना (गुरुयोजना, रणनीतिक योजना, आवधिक योजना, पञ्चवर्षीय योजना, वार्षिक योजना) बनाई लागू गरिनेछ ।

६. परियोजनाको व्यवस्थापन, स्रोतको नक्साङ्कन, बेस लाइन तयारी, नवीकरणीय ऊर्जाको प्रबर्धन, परियोजनाको प्रभावकारी कार्यान्वयन, अनुगमन तथा मूल्याङ्कन जस्ता कार्यहरुमा पालिकाले नेतृत्वदायी भूमिका निर्वाह गर्नेछ ।

७. स्थानीय स्तरका सहकारी संस्था, उपभोक्ता समूह, गैरसरकारी संस्था एवं निजी क्षेत्रको संलग्नता र सहभागितालाई अधिकतम रुपमा उपयोग एवं परिचालन गरिनेछ ।

८. स्थानीय स्तरमा नवीकरणीय ऊर्जाको क्षेत्रमा कार्य गर्ने कर्मचारी, जनप्रतिनिधि, सरोकारवाला तथा उपभोक्ताहरुको समयोचित दक्षता, क्षमता र चेतना अभिवृद्धि गर्दै लगिनेछ।

९. सङ्घीय सरकार र प्रदेश सरकारबाट आवश्यकता अनुसार नीतिगत, संथागत, आर्थिक, प्राविधिक र क्षमता अभिवृद्धि सम्बन्धी सहयोग प्राप्त गर्न पहल गरिनेछ ।

१०. सामुदायिक स्तरका ऊर्जा योजना सञ्चालन गर्दा समावेशी तथा समतामूलक विकासको लागि सामाजिक परिचालन गर्ने व्यवस्था अवलम्वन गरिनेछ।

११. सामुदायिक ग्रामीण विद्युतीकरण संस्था गठन गरी गरीब घरधुरीमा ग्रिड विस्तारीकरण वा ग्रिड सबलीकरण को माध्यमबाट विद्युत् लाइन जडान गर्नुका साथै यसका क्रियाकलापहरुलाई नियमन गरिनेछ।

१२. समुचित अवस्था र औचित्य पुष्टि भएमा विद्युत् प्राधिकरण र राष्ट्रिय सामुदायिक विद्युत् उपभोक्ता महासङ्घ नेपालसँग समन्वय गर्ने छ ।

१३. नवीकरणीय ऊर्जाको उत्पादन, विकास, प्रसारण लाइन विस्तार र आपूर्ति गरी स्थानीय माग र आवश्यकता परिपूर्ति गर्ने।

१४. साना (तीन मेगावाट सम्मका) जलविद्युत् र अन्य नवीकरणीय ऊर्जा प्रविधि (सौर्य, सौर्य (वायु, जैविक आदि) मा आधारित परियोजनाबाट उत्पादित ऊर्जालइ राष्ट्रिय प्रसारण लाइनमा (ग्रिड) भएको स्थानमा त्यस्तो लाइनमा जोडी उत्पादित ऊर्जा बिक्री वितरणको लागि सहजीकरण गरिनेछ । त्यसरी लाइन जोडदा नेट मिटरिङ्ग प्रविधिलाई अवलम्बन गरिनेछ ।

१५. ग्रामीण, बजार क्षेत्र र शहरी क्षेत्रमा उपलव्ध प्राविधिक, भौगोलिक र आर्थिक रुपमा सम्भाव्य नवीकरणीय ऊर्जाका स्रोत साधनहरुको उत्पादन, विकास र आपूर्तिमा जोड दिइनेछ ।

१६. नवीकरणीय ऊर्जाका स्रोतबाट उत्पादित विद्युत्, ग्याँस ऊर्जा, ठोस ऊर्जा (जस्तैः ब्रिकेट र प्यालेट), जैविक तेलजन्य इन्धन वा अन्य सफा ऊर्जालाई उत्पादनकर्ता वा वितरक बाट उपभोक्तासम्म पुऱ्याउने कार्यमा आवश्यक समन्वय र सहजीकरण गरिनेछ।

१७. नवीकरणीय ऊर्जा वा सफा ऊर्जाको उत्पादन, विकास र आपूर्तिमा बृद्धि गर्दै परम्परागत ऊर्जाको स्रोत जस्तैः दाउरा, गुइँठा आदिको खपतलाई निरुत्साहित गरी क्रमशःकम गराउँदै लगिनेछ ।

१८. नवीकरणीय ऊर्जाको परि प्रयोगमा विभिन्न आर्थिक क्षेत्रमा विविधीकरण प्रविधिको दक्षता र ऊर्जाको माग परिपूर्ति गर्न पारम्परिक, व्यापारिक र नवीकरणीय ऊर्जा मिश्रणको अवधारणालाई प्रोत्साहित गरिनेछ।

१९. स्थानीय स्तरमा मिनीग्रिड तथा वितरण लाइनको विस्तार गरी ग्रामीण क्षेत्रमा ऊर्जा खपत गर्ने क्षमता अभिवृद्धि गर्दै लगिनेछ ।

२०. स्थानीय खपत योग्य परिमाण भन्दा बढी उत्पादित ऊर्जा लाई राष्ट्रिय प्रसारण लाइन मार्फत बिक्रीवितरण गर्न सम्बन्धित निकायसँग समन्वय गरी ऊर्जा उत्पादकलाई आवश्यक सहयोग प्रदान गरिनेछ ।

२१. नवीकरणीय ऊर्जासँग सम्बद्ध उपकरण उत्पादन गर्ने उद्योग सञ्चालनमा निजी क्षेत्रको संलग्नता बढाउन जोड दिइनेछ ।

२२. आर्थिक तथा सामाजिक रुपमा पछाडि परेका लिङ्ग, समुदाय तथा वर्गको उद्यमशीलतालाई प्रोत्साहन हुने खालका नवीकरणीय ऊर्जा प्रयोग गर्ने उद्योगलाई प्रोत्साहित गरिनेछ ।

२३. स्थानीयस्तरका नवीकरणीय ऊर्जा प्रयोग गर्ने लघु तथा साना उद्योगलाई प्रोत्साहित गर्न औचित्यको आधारमा आंशिक वा पूरै स्थानीय कर मिनाहा गर्ने, ऋणको ब्याज मिनाहाको लागि पहल गर्ने, प्रसंशा पत्र दिने जस्ता प्रवर्धनात्मक कार्य गरिनेछ ।

२४. सम्बन्धित निकायसँग समन्वय गरी सामुदायिक ग्रामीण विद्युतीकरणको अवधारणामा ग्रिडको विकास र विस्तार गरिनेछ ।

२५. नवीकरणीय ऊर्जाका भौतिक संरचनाको नियमित रूपमा मर्मत सम्भार गर्न र दिगो रुपमा सञ्चालन गर्न आवश्यक पर्ने संस्थागत संरचना, बजेटको व्यवस्था, जनशक्ति र अन्य स्रोतको व्यवस्था गरिनेछ ।

२६. विगतमा निर्माण भई विभिन्न कारणले ऊर्जा उत्पादन बन्द भएका वा रूग्ण अवस्थामा रहेका तर पुनः सञ्चालनमा ल्याई लगानीको तुलनामा बढी लाभ लिन सकिने आर्थिक तथा प्राविधिक रुपले सम्भाव्य रहेका नवीकरणीय ऊर्जाका योजनाहरुलाई पुनःनिर्माण वा मर्मत सम्भार र व्यवस्थापकीय प्रबन्ध गरी सञ्चालनमा ल्याइनेछ ।

२७. पालिकाको अनुमति लिएर बिना व्यावसायिक रुपमा नवीकरणीय ऊर्जाको उत्पादन र बिक्रीवितरण गर्ने कुरालाई प्रोत्साहन गरिनेछ ।

२८. गुणस्तरीय, सुपथ, सुलभ र भरपर्दो नवीकरणीय ऊर्जाको प्रयोगमा नागरिकको पहुँच सुनिश्चित गर्ने।

२९. आर्थिक, सामाजिक रुपमा पछाडि परेका, सीमान्तकृत, लोपोन्मुख साथै कठिन भौगोलिक अवस्थिति भएको वडा, टोल वा वस्तीमा बसोबास गर्ने समुदायको लागि नवीकरणीय ऊर्जामा पहुँच बढाई उनीहरुको जीवनस्तर उकास्न जोड दिइनेछ ।

३०. नवीकरणीय ऊर्जा क्षेत्रमा लैंगिक समानता र सामाजिक समावेशीकरणको सिद्धान्त अवलम्बन भएको सुनिश्चितता गरिनेछ ।

४२. परम्परागत ऊर्जा माथिको निर्भरता कम गर्न, ऊर्जा उपयोगको दक्षतामा अभिवृद्धि गर्न, नयाँ प्रविधिको विकास गर्न, नवीकरणीय ऊर्जाको उत्पादन लागत कम गर्न र भौगोलिक उपयुक्तता निश्चित गर्ने सम्बन्धमा आवश्यक अध्ययन अनुसन्धान गरिनेछ । त्यस्ता कार्यहरु पालिका आफैंले गर्ने वा सङ्घीय सरकार वा प्रदेश सरकार तथा अन्य स्थानीय तह हरुसँग समन्वय र सहकार्य गरी गरिनेछ ।

४३. नवीकरणीय ऊर्जाको विकासमा नयाँ प्रविधिको विकास र विस्तारको लागि निजी क्षेत्र एवं गैरसरकारी सङ्घसंस्थालाई संलग्न गराइनेछ ।

४४. नवीकरणीय ऊर्जासँग सम्बन्धित पूर्वाधार निर्माण गर्नु पूर्व राष्ट्रिय नीति अनुसार अनिवार्य रुपमा प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण, वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन गर्ने व्यवस्था गरिनेछ र वातावरणीय र सामाजिक सुरक्षणका विधिहरु समेत अवलम्बन गरिनेछ ।

४५. जैविक इन्धन, जैविक तापीय प्रणाली, विद्युतीय सवारी साधन तथा विद्युतीय चुलो आदिको अध्ययन, अनुसन्धान, विकास तथा विस्तारमा जोड दिइनेछ ।

४६. नवीकरणीय ऊर्जाका परियोजनाहरुलाई Carbon Trading Mechanism(CTM) अन्तर्गत लगी कार्वनडाइअक्साइड तथा अन्य हरितगृह ग्यासको उत्सर्जन कम गरेवापत त्यसवाट बचत भएको कार्बन बिक्रीबाट प्राप्त हुने रकमलाई नवीकरणीय ऊर्जाको प्रर्वदन तथा विकासमा प्रयोग गरिनेछ ।

४७. नवीकरणीय ऊर्जा मूलतः ग्रामीण महिलासँग प्रत्यक्ष सरोकार राख्ने हुँदा ग्रामीण ऊर्जाको प्रविधिहरुलाई बढी महिला मैत्री बनाउन आवश्यक अध्ययन अनुसन्धान गरिनेछ। नवीकरणीय ऊर्जाको क्षेत्रलाई महिला सशक्तीकरणको अभिन्न अङ्गको रुपमा विकास गर्ने वातावरण बनाइनेछ ।

४८. नवीकरणीय ऊर्जाबाट यस क्षेत्रको दिगो विकास, गरिबीनिवारण, महिला तथा बालबालिकामा पर्ने सकारात्मक र नकारात्मक प्रभावहरुको मूल्याङ्कन, प्रचारप्रसार, प्रदर्शनीका साथै समय सापेक्ष अन्य प्रर्वदनात्मक कार्यहरु गरिनेछ ।

४९. एक घर एक ऊर्जा अभियान सञ्चालन गरिनेछ।

१२. संस्थागत संरचना

यस नीतिको प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्नका लागि देहाय बमोजिमको संस्थागत संरचनाको विकास तथ सुदृढीकरण गरिनेछ,

१२.१ **पूर्वाधार विकास समिति अन्तर्गत ऊर्जा विकास उपसमितिको गठन गर्नेः** पालिकामा नवीकरणीय ऊर्जाको विकास तथा प्रर्वदनका लागि, ऊर्जा सम्बन्धी नीतिगत, कानुनको कार्यान्वयनको सुनिश्चितता गर्न तथा नीति तथा कानूनको प्रभावकारी कार्यान्वयनका लागि आवश्यक योजना तथा परियोजनाहरुको तर्जुमा, कार्यान्वयन, अनुगमन तथा मूल्यांकन प्रणालीलाई नेतृत्वदायी भूमिका निर्वाह गर्न पालिकाको सदस्यको संयोजकत्वमा ऊर्जा शाखाका प्रमुख र अन्य सरोकारवालाहरु समेतको सहभागितामा पालिकाको पूर्वाधार विकास समिति अन्तर्गत एक ऊर्जा विकास उपसमिति गठन गरिनेछ ।

१२.२ **पूर्वाधार विकास शाखा महाशाखा अन्तर्गत ऊर्जा ईकाईको स्थापना र सुदृढीकरण गर्नेः** पालिकाको पूर्वाधार विकास शाखा महाशाखा अन्तर्गत ऊर्जा (जलविद्युत, सौर्य, बायोमास, वायु आदि) तथा नवीकरणीय ऊर्जाको उत्पादनमूलक प्रयोग ईकाईको स्थापना गरी वा भइरहेको सम्बन्धित शाखा वा इकाइ मार्फत सम्पूर्ण नवीकरणीय ऊर्जा क्षेत्रको विकास र प्रर्वदनलाई संस्थागत गरिनेछ । साथै नवीकरणीय ऊर्जा सम्बन्धी स्पष्ट कार्य विवरण बनाई लागू गरिनेछ ।

१२.३ साना र मझौला खालका नवीकरणीय ऊर्जा परियोजनाहरुको प्राविधिक मूल्याङ्कन एवं पुनरावलोकन कार्य गर्नका लागि प्राविधिक कार्य समूह र समिति गठन गरिनेछ ।

१२.४ नवीकरणीय ऊर्जा विकास कार्यक्रममा अन्तर सरकारी तहको सम्पर्क, सूचना, समन्वय र सहकार्य प्रणालीको विकास गर्न ठोस् कार्य विवरण बनाई लागू गरिनेछ ।

१२.५ पालिकाको संगठन संरचना तथा व्यवस्थापन सर्वेक्षण गर्दा वा अद्यावधिक गर्दा नवीकरणीय ऊर्जा विकाससँग सम्बन्धित संगठन संरचना, जनशक्ति र कार्यविवरण प्रष्ट उल्लेख गरी राखिनेछ ।

१३. अनुदान सम्बन्धी व्यवस्थाः

पालिकाले आफ्नो भौगोलिक क्षेत्रभित्र नवीकरणीय ऊर्जाको उत्पादन र विकासका लागि अनुदान, प्राविधिक सहयोग तथा प्रर्वदनात्मक कार्यहरु गर्नेछ र विशेषगरी अनुदान तथा प्राविधिक सहयोग उपलब्ध गराउँदा देहायको नीति अख्तियार गर्नेछः

क. सामान्य सिद्धान्तः

अ. नवीकरणीय ऊर्जामा रहेको अनुदान माथिको उच्च निर्भरतालाई क्रमश कम गर्दै प्रविधिहरुको विकास तथा विस्तारमा वित्तीय संस्था मार्फत सुलभ कर्जा प्रवाह गर्ने गराउने व्यवस्था मिलाइनेछ ।

आ. अनुदानको लागि ऊर्जा प्रतिफलको आधारमा सबैभन्दा कम लागत भएका नवीकरणीय ऊर्जा प्रविधिलाई उच्च प्राथमिकता दिइनेछ ।

इ. साना तथा लघु जलविद्युत् परियोजनाको सामाजिक, वित्तीय तथा भौतिक रुपमा सम्भावना रहेको ठाउँमा सौर्य ऊर्जामा दिइने अनुदानलाई निरुत्साहित गरिनेछ ।

ई. लघु तथा साना जलविद्युत् परियोजनाहरुबाट उत्पादित विद्युतलाई विशेषगरी पर्यटन, खनिज पदार्थको अन्वेषण, मार्बल कटाई, ढुङ्गा कटाई, सिमेन्ट उत्पादन, सिँचाइ, पम्पिङ तथा कृषि उत्पादनको प्रशोधन तथा उत्पादनमूलक उद्योगहरुलाई उपलब्ध गराई खनिज ऊर्जा लाई प्रतिस्थापन गर्ने प्रयोजनका लागि उत्पादन उपकरण अनुदान उपलब्ध गराइनेछ ।

उ. निजी क्षेत्रको लगानीमा स्थानीय स्तरमा निर्माण गरी सञ्चालन गरिने ठूला व्यावसायिक नवीकरणीय ऊर्जाका परियोजनाको हकमा पालिकाले भौतिक पूर्वाधार (विद्युत्, पानी, सञ्चार, सडक), उत्पादित ऊर्जा बिक्री वितरणका साथै जग्गा प्राप्तिमा सहजीकरण गरी दिनेछ ।

ऊ. नवीकरणीय ऊर्जाको उत्पादनसँग सम्बन्धित बिषयमा व्यावसायिक रुपमा उत्पादित नवीकरणीय ऊर्जाका परियोजनाहरुलाई सहुलियत दरमा सेवा शुल्क लगाउन सकिनेछ ।

ऋ. आयोजना सञ्चालन गर्दा आयोजनाको कुल लागत मध्ये उपभोक्ताको तर्फबाट कम्तिमा २०% बराबरको योगदान सुनिश्चित गरिनेछ र बाँकी योगदान सरकारी स्रोतमार्फत उपलब्ध गराइनेछ।

ख. संघीय वा प्रादेशिक स्रोत परिचालनः

- सङ्घीय सरकार तथा प्रदेश सरकारबाट नवीकरणीय ऊर्जा प्रर्वदन वा विकासको लागि प्राप्त हुने अनुदान रकम सोही प्रयोजनको लागि खर्च गरिनेछ ।
- सङ्घीय सरकार, प्रदेश सरकार, अन्य स्थानीय तह वा यस हतुवागढी गाउँपालिका सम्मिलित बहुसरकारी स्रोत परिचालनको ढाँचामा कार्यान्वयन हुने आयोजनाको हकमा अनुदान रकम, कार्यान्वयनको प्रक्रिया र स्रोत परिचालनको विधि र संयन्त्र बनाई आयोजना निर्माण गरिनेछ ।
- आयोजना सञ्चालनगर्दा संयोजन गर्ने संयन्त्र, आर्थिक योगदानको ढाँचा, निकायगत जिम्मेवारी, कार्यक्रम व्यवस्थापन, अनुगमन तथा रिपोटिङ सहितका विषयवस्तु समेटीएको बहुपक्षीय सम्झौताको आधारमा गरिनेछ ।
- ग्रिड विस्तारीकरण वा ग्रिड सबलीकरण योजनाहरुमा पालिकाले आर्थिक र प्राविधिक सहयोग गर्नेछ साथै लगानी नीतिको अधिनमा रही लगानी गर्नेछ ।

ग. आन्तरिक स्रोत परिचालनः

- आयोजना सञ्चालन गर्दा पालिकाले यस नीति अन्तर्गतको अनुसूची १ बमोजिम चालु आ.व. क लागि स्वीकृत भएको आर्थिक अनुदान रकम प्रदान गर्नेछ । साथै सो दरभन्दा बढी नहुने गर र स्रोतको दोहोरोपना नहुने गरी वाह्य स्रोत परिचालन गरिनेछ ।
- यस नीतिको खण्ड ९ मा उल्लेख भए बमोजिमका सम्भाव्य वित्तीय स्रोतहरुलाई उपयुक्त विधि बनाएर परिचालन गरिनेछ ।
- सङ्घीय सरकार वा प्रादेशिक सरकारबाट नवीनतम् वित्तीय लगानी वा अनुदानको अवधारणाम सहभागी हुन आव्हावन गरेमा गाउँपालिकाले आफ्नो स्रोतबाट निश्चित योगदान सहित सहभागी हुन सक्नेछ ।
- पालिका आफैं निर्माणकर्ता हुने वा सार्वजनिक निजी साझेदारी (पिपिए) को अवधारणामा सञ्चालन हुने नवीकरणीय ऊर्जा परियोजनाहरुमा कुल सरकारी अनुदान वा लगानी बढीमा ८०% सम्म हुन सक्नेछ र बाँकी लगानी निजी क्षेत्र वा नागरिकको सेयर मार्फत गरिनेछ ।
- गरिबीको परिचयपत्र बाहक वा आर्थिक, सामाजिक रुपमा पछाडि परेका परिवारहरु वा समुदायलाई ग्रामीण ऊर्जा प्रणालीको उपयोगको लागि सम्बन्धित वडाको सिफारिसमा थप सुविधा प्रदान गर्न सकिनेछ ।
- निर्माण कार्य सम्पन्न हुन नसकेका पुराना लघु जलविद्युत् परियोजनाहरूको अध्ययन गरी आवश्यक र औचित्यपूर्ण ठहरिएमा थप अनुदान दिन सकिनेछ ।

१८. स्रोत साधन परिचालन सम्बन्धी व्यवस्थाः

नवीकरणीय ऊर्जाको प्रर्वदन, विकास तथा आयोजना र परियोजना कार्यान्वयन गर्ने प्रयोजनको लागि आर्थिक स्रोत तथा सम्पत्ति परिचालन गर्दा देहायबमोजिम गरिनेछः

१८.१ आर्थिक स्रोतः

१८.१.१ देहायको स्रोतबाट प्राप्त रकम नवीकरणीय ऊर्जाको प्रर्वदन, विकास र आयोजना र परियोजनाको सञ्चालन, दिगो व्यवस्थापन तथा मर्मत सम्भार लगायतको सम्बन्धित कार्य गर्न स्थानीय सञ्चित कोष अन्तर्गत रहने गरी एक नवीकरणीय ऊर्जा कोष स्थापना गरिनेछ ।

१८.१.२ माथि बुँदा बमोजिमको नवीकरणीय ऊर्जा विकास कोषमा देहायका रकम जम्मा गरिनेछः

क. नवीकरणीय ऊर्जा विकासका परियोजनालाई सङ्घीय सरकार वा प्रदेश सरकारबाट प्राप्त अनुदान रकम,

ख. पालिकाको अन्तरिक आयमध्ये नवीकरणीय ऊर्जाको लागि छुट्याइएको रकम,

ग. ऊर्जा क्षेत्रबाट उठेको कर तथा जरिवाना,

घ. ऊर्जा क्षेत्रको रोयल्टी बापत प्राप्त रकम,

ङ. नवीकरणीय ऊर्जा प्रयोजनको लागि लिइएको ऋण,

च. उपभोक्ताहरुबाट संकलित समपुरक फन्ड,

छ. कार्बन ट्रेडिङबाट प्राप्त रकम,

ज. विदेशी सरकार, अन्तर्राष्ट्रिय संघ संस्थासँग सम्झौता गरी प्राप्त रकम। तर यस्तो रकम प्राप्त गर्नु अघि संघीय सरकारको अर्थ मन्त्रालयको स्वीकृती लिइनेछ ।

झ. केन्द्रीय नवीकरणीय ऊर्जा कोष तथा प्रदेशको ऊर्जा सम्बन्धी कोषबाट प्राप्त रकम,

ञ. अन्य कुनै स्रोतबाट प्राप्त रकम,

१८.१.३ वित्तीय संस्थाहरुलाई नवीकरणीय ऊर्जाको विकास तथा विस्तार गर्न सहुलियत पूर्ण ऋण लगानी गर्न प्रोत्साहन गरिनेछ ।

१८.१.४ नवीकरणीय ऊर्जाको विकासमा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको ऋण, समुदायमा रहेको पूँजी परिचालन गर्न वित्तीय उपकरणहरुको उपयोग गर्ने व्यवस्था मिलाइनेछ ।

१८.१.५ समानीकरण अनुदान र आन्तरिक स्रोतको उचित अंश नवीकरणीय ऊर्जा क्षेत्रको विकास र प्रवर्द्धनमा परिचालन गरिनेछ ।

१८.१.६ स्थानीय पूँजीलाई अधिकतम रुपमा परिचालन गरी वैदेशिक रोजगारबाट आर्जित पूंजीलाई नवीकरणीय ऊर्जाका आयोजनाहरुमा लगानी गर्न प्रोत्साहित गरिनेछ ।

१८.२ जनशक्ति:

१८.२.१ पूर्वाधार विकाससँग सम्बन्धित शाखा वा इकाइ मार्फत प्रशासनिक र प्राविधिक कार्यका साथै नीति निर्माण, कानुन निर्माण, योजना तर्जुमा, योजना कार्यान्वयन, प्राविधिक मापदण्ड र स्पेसिफिकेसनको तयारी, निरीक्षण कार्य, तथ्याङ्क संकलन, रिपोरटिङ्ग, अनुगमन तथा मूल्यांकन सम्पूर्ण कार्य सञ्चालन गर्न स्थानीय तहको संगठन संरचना तथा व्यवस्थापन सर्वेक्षणका आधारमा आवश्यक जनशक्तिको व्यवस्था गरिनेछ ।

१८.२.२ नवीकरणीय ऊर्जा सम्बन्धी प्राबिधिक सीपयुक्त र विशेष कार्य सम्पादन गर्नका लागि आवश्यकता अनुसार सम्बन्धित विषयको विज्ञको सेवा करारमा लिन सकिने व्यवस्था गरिनेछ ।

१४.२.३ प्राविधिक मूल्याङ्कन एवं पुनरावलोकन गर्नका लागि साना तथा मझौला योजनाको हकमा स्थानीय प्राविधिक कार्य समूह र समिति परिचालन गरिनेछ र ठूला आयोजनाको हकमा प्रदेश सरकार वा नेपाल सरकारको सम्वन्धित प्राविधिक मूल्याङ्कन प्रणाली मार्फत गरिनेछ ।

१४.२.४ नवीकरणीय ऊर्जाका उपभोक्ताहरु तथा पालिकाका सम्बन्धित कर्मचारीलाई प्रणाली सञ्चालन, मर्मत सम्भार एवं व्यवस्थापन सम्वन्धी तालिम प्रदान गर्ने तथा सीप अभिवृद्धिको व्यवस्था मिलाइनेछ ।

१५. समन्वय र सहकार्यः

१५.१ नीति, कानून, कार्यविधि, आर्थिक लगानी, प्राविधिक पक्ष, दिगो विकास लक्ष्यका साथै क्षमता विकासका कार्यान्वयन गर्दा सङ्घीय सरकार र प्रदेश सरकार, ऊर्जा क्षेत्रसँग सम्बन्धित निजी क्षेत्र तथा सरोकारवाला सङ्घ संस्थाहरुसँग समन्वय गरिनेछ र आवश्यक सहयोग लिने दिने गरिनेछ ।

१५.२ सङ्घीय सरकार, प्रदेश सरकार तथा अन्य स्थानीय सरकारहरु सँगको साझेदारीमा सम्भाव्य स्थानमा नवीकरणीय ऊर्जाका विशेष कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ र आयोजना तथा परियोजनाको कार्यान्वयनमा समन्वय, सहजीकरण र सहयोग गरिनेछ ।

१५.३ सङ्घीय सरकार वा प्रदेश सरकार वा दुवैको संयुक्त आर्थिक सहयोगमा निर्माण हुने नवीकरणीय ऊर्जाका आयोजनाहरुको प्राविधिक पुनरावलोकन एवं मूल्याङ्कन आपसी सहयोग र समन्वयमा गरिनेछ ।

१५.४ स्थानीयस्तरमा सञ्चालन हुने महिला विकास, सिँचाइ, खानेपानी, सहकारी, स्वास्थ्य, वन, उद्योग, वातावरणीय संरक्षण, सडक, लघुकर्जा सम्बन्धी साक्षरता अभियान कार्यक्रमहरु सञ्चालन गर्दा नवीकरणीय ऊर्जा विकासका अवयवहरु समावेश गरी कार्यान्वयन गर्न आवश्यक प्राविधिक सहायता उपलब्ध गराइनेछ।

१६. कानूनी व्यवस्था

यस नीतिको कार्यान्वयनको लागि नेपालको संविधान, प्रचलित नेपाल कानून र प्रदेश कानूनको अधीनमा रही आवश्यकता अनुसार वैकल्पिक ऊर्जा सम्बन्धी पालिकाको ऐन, नियम,कार्यविधिहरु निर्माण गरिनेछ ।

१७. अनुगमन तथा मूल्याङ्कनः

१७.१ पालिकाको अनुगमन समितिको नेतृत्वमा समग्र नवीकरणीय ऊर्जा क्षेत्रको अनुगमन र मूल्याङ्कन गर्ने व्यवस्था मिलाइनेछ ।

१८.२ जलविद्युत, ऊर्जा र सडक बत्ती तथा सिँचाइ शाखा वा इकाइ मार्फत योजनाहरुको नियमित स्थलगत अनुगमन, गुणस्तर नियन्त्रण, प्राविधिक परीक्षण, सम्पन्नताको प्रमाणीकरण साथै प्रगति प्रतिवेदन तयार गर्ने लगाउने व्यवस्था मिलाइनेछ ।

१८.३ योजना कार्यान्वयन हुने क्षेत्रका सम्बन्धित वडा अध्यक्ष मार्फत संलग्न उपभोक्ता समितिका कार्यहरुको स्थलगत अनुगमन, नियमन तथा आवधिक प्रगति समिक्षा गरिने छ ।

१८.४ नवीकरणीय ऊर्जा सम्बन्धी दुरगामी र आवधिक योजनाहरुलाई परिणाम मुखी बनाउन नतिजामूलक सूचकहरुको आधारमा अनुगमन तथा मूल्याङ्कन गर्ने, रिपोटिङ्ग गर्ने, पृष्ठपोषण गर्ने र प्रभाव मूल्याङ्कन गर्ने प्रणालीलाई स्थापित गरिनेछ ।

१८.५ गैरसरकारी सङ्घसंस्था, उपभोक्ता समिति, सहकारी संस्था लगायतका सामाजिक तथा सामुदायिक सङ्घसंस्थाले स्थानीय तहसँगको समन्वयमा काम गर्दा यस पालिकाले तोकेको अनुगमन तथा मूल्याङ्कन प्रणालीलाई अवलम्बन गर्नु पर्नेछ ।

१८.६ पालिकाको अभिलेख केन्द्र अन्तर्गत भौगोलिक र व्यवस्थापकीय सूचना प्रणालीको विकास, प्रोफाइल तयारी एवं नवीकरणीय ऊर्जा सम्बन्धी तथ्याङ्क अद्यावधिक गरी यस क्षेत्रको समष्टिगत सूचना प्रणालीलाई सुदृढ र व्यवस्थित गरिनेछ ।

१८.७ लैंगिक, आर्थिक, र सामाजिक रुपमा खण्डिकृत तथ्याङ्क राखे, योजना तर्जुमा गर्नु पूर्व लैंगिक दृष्टिकोणबाट अवस्था विश्लेषण गरी कमजोर देखिएका वर्ग र क्षेत्रको पहुँचमा बढोत्तरी गर्न विशेष पहल गरिनेछ ।

१८.८ अनुगमन समितिको वै कद्वारा यस कार्यविधिले निर्दिष्ट गरे बमोजिमको नवीकरणीय ऊर्जा सम्बन्धी [illegible] अनियमितताको परिमाण तोक्नेछ र यसको आधारमा अशुल उपरको प्रक्रिया अगाडि बढाइनेछ ।

१८.९ सम्झौता बमोजिम बिक्री पश्चातका सेवा नदिने जडानकर्ता र आपूर्तिकर्ता कम्पनीलाई कालो सूचीमा राखिने साथै आयोजना सम्पन्न नगरी बीचैमा छाड्ने कम्पनीलाई कानून बमोजिम कारवाही गरिनेछ ।

१८.१० स्थलगत अनुगमन र प्रमाणीकरण कार्य गर्दा अनुगमनको लागत कम गर्न सम्भव भएसम्म [illegible] विधिबाट गरिनेछ ।

१८.११ राष्ट्रिय र अन्तराष्ट्रिय स्तरमा नवीकरणीय ऊर्जा सम्बन्धी ज्ञान, अनुभव र सिकाइको आदान–प्रदान साथै उपलब्ध ज्ञानको व्यवस्थापन र प्रयोग गरिनेछ ।

१७.१२ नवीकरणीय उर्जाको क्षेत्रमा उत्कृष्ट कार्य गर्ने व्यक्ति, फर्म, समुदाय वा संस्थालाई उपयुक्त सम्मानका पुरस्कृत गरिनेछ ।

१८. क्षेत्रगत कार्यनीति

१८.१ लघु तथा साना जलविद्युतः

१८.१.१ स्थानीय उर्जा विकास सम्बन्धी निर्देशिका २०७४ बमोजिम १,००० कि.वा सम्म क्षमताका आयोजनाहरूको विद्युत् उत्पादन, प्रसारण र वितरण गर्ने प्रयोजनका लागि सर्वेक्षणको अनुमति तथा उत्पादन र प्रसारण र वितरण अनुमति पत्र दिइनेछ ।

१८.१.२ ग्रामीण क्षेत्रमा १००० किलोवाट सम्म विद्युत् उत्पादन गरी वितरण गर्ने संस्था, स्थानीय समूह तथा निजी क्षेत्रलाई प्रोत्साहित गर्ने व्यवस्था मिलाइनेछ ।

१८.१.३ स्थानीय उपभोक्ता समूह तथा सहकारी संस्थाले सार्वजनिक स्वामित्वमा रहेका साना जलविद्युत आयोजना लिजमा लिई सञ्चालन, मर्मत सम्भार वा खरीद गर्न चाहेमा सहुलियतपूर्ण ऋण वा किस्ता बन्दीमा निर्णय गर्ने व्यवस्था मिलाइनेछ ।

१८.१.४ स्थानीय स्तरमा रहेको सीप र श्रमलाई लघु जलविद्युत् आयोजनाको निर्माणमा उपयोग गर्न अभ्यास गर्ने ।

१८.१.५ लघु तथा साना जलविद्युत् आयोजनाहरुले सेवा पुऱ्याई आएको ठाउँमा ग्रिड पुगेको अवस्थामा ती आयोजनासँग विद्युत् खरीद सम्झौता गरी विद्युत् खरीद बिक्री हुने व्यवस्था मिलाइनेछ ।

१८.१.६ ग्रिडमा सहज पहुँच भएको, विद्युत् बिक्री गरी लागतको तुलनामा अत्यधिक लाभ लिन सकिने खालको र आर्थिक प्राविधिक र सामाजिक रुपले सम्भाव्य भएका साना तथा लघु जलविद्युत् योजनामा गाउँपालिकाले आवश्यक स्रोत जुटाई व्यावसायिक रुपमा विद्युत् उत्पादन गर्ने व्यवस्था मिलाउनेछ ।

१८.१.७ पानीको स्रोत दुई स्थानीय तहको सिमानामा पर्ने भएमा आपसी सहमति र प्रदेश सरकारको समन्वयमा योजना निर्माण तथा सञ्चालनको व्यवस्था मिलाइनेछ ।

१८.१.८ सामुदायिक वा सहकारी व्यवस्थापन मार्फत सञ्चालनमा रहेका लघु तथा साना जलविद्युत आयोजनाहरू लाई पूर्ण क्षमतामा सञ्चालन गर्न र सञ्चालनमा नरहेका तर सानो सहयोगमा पुनः सञ्चालनमा ल्याउन सकिने योजनाहरुको पुनरुत्थान गर्न आवश्यक आर्थिक प्राविधिक सहयोग गरिनेछ ।

१८.२ जैविक ग्यास

१८.२.१ सामुदायिक, व्यावसायिक एवं संस्थागत क्षेत्रमा जैविक ग्यासको अनुसन्धान, परीक्षण, विकास र विस्तारमा जोड दिइनेछ ।

१८.२.२ जनचेतना अभिवृद्धिका लागि जैविक ग्यास सम्बन्धी प्रदर्शनी एवं सूचना केन्द्रहरुको स्थापना गर्न प्रेरित गरिनेछ ।

१८.२.३ परम्परागत इन्धनको प्रयोजनको रुपमा गोबर गुइँठा बाल्ने प्रवृत्तिलाई उचित विकल्प सहित निरुत्साहित गरिनेछ ।

१८.२.४ जैविक ग्यास उत्पादन गर्ने संयन्त्रमा मानव शौचालय जोडेर सञ्चालन गर्ने कार्यलाई प्रोत्साहन दिइनेछ ।

१८.२.५ जैविक फोहोरबाट ऊर्जा उत्पादन र फोहोरको पुनःप्रयोगको अवधारणालाई अवलम्बन गरिनेछ ।

१८.२.६ ग्यास प्लान्टबाट उत्पादित स्लरी लाई कृषि मलको रुपमा प्रयोग गरी व्यवस्थित गर्ने ।

१८.३ दाउरा, गोल, ब्रिकेट, जैविक इन्धन, प्यालेट, वायोमास ग्यासिफिकेशन

१८.३.१ गोल (चारकोल) को उत्पादन, वितरण तथा उपयोगमा वैज्ञानिक व्यवस्थापन गरी यसको आधुनिक प्रणालीलाई व्यवस्थित गरिनेछ

१८.३.२ वातावरणीय पक्षलाई दृष्टिगत गर्दै सुधारिएको चुल्हो बाट गोल (चारकोल) उत्पादन गर्ने अभ्यासलाई प्रेरित गरिने छ

१८.३.३ दाउरा, धानको भुस, काठको धुलो, कुहिएका काठ एवं अन्य कृषिजन्य वस्तुहरुको उपलब्धताको आधारमा ब्रिकेट, वायोफ्युल, प्यालेट, वायोमास ग्यासिफिकेशन आदि उत्पादन गर्न सकिने सम्भाव्य स्थानहरुको पहिचान गरी यसको व्यवसायीकरण, विकास तथा विस्तारमा जोड दिइनेछ ।

१८.३.४ ब्रिकेट र प्यालेट उत्पादनमा प्रयोग गर्न सकिने विभिन्न वस्तुहरुको पहिचान गर्न र यसको उत्पादन लागत कम गर्न अनुसन्धान कार्यलाई जोड दिइनेछ ।

१८.३.५ स्थानीय ज्ञान, सीप र साधनको प्रयोगलाई बढावा दिंदै ब्रिकेट, प्यालेट, वायोफ्युल, वायोमास ग्यासिफिकेशन आदिको प्रयोगमा जन चेतना अभिवृद्धि गर्ने कार्यक्रमहरु सञ्चालन गरिनेछन् ।

१८.३.६ परम्परागत रुपमा प्रयोग हुँदै आएको दाउराको प्रयोग न्यून गराउने खालका सुधारिएको चुलो तथा ग्यासिफायर जस्ता प्रविधिको व्यापक प्रयोग, विकास र विस्तारमा जोड दिइनेछ ।

[illegible] सौर्य ऊर्जा

[illegible] जलविद्युतको ग्रिड नपुगेको वा आर्थिक रुपमा ग्रिड लैजान महँगो पर्न जाने स्थानमा बसोबास [illegible] लागि घरेलु सौर्य ऊर्जाका प्रविधिहरु जडान गरी विद्युतीकरण गरिनेछ ।

[illegible] सौर्य ऊर्जालाई सिँचाइ, स्वास्थ्य, शिक्षा, खानेपानी, सडक बत्तीजस्ता क्षेत्रहरुमा सामुदायिक तथा [illegible] सञ्चालनमा ल्याउन प्रोत्साहन गरिनेछ ।

[illegible] सिँचाइ सुविधा नपुगेका स्थानमा सौर्य ऊर्जाको प्रयोगबाट सिँचाइ सुविधा पुर्याई कृषि उत्पादन र [illegible] वृद्धि हुनुको साथै कृषकको आय आर्जनमा सघाउ हुने खालका योजनालाई विशेष [illegible] राखिनेछ ।

[illegible] सौर्य ऊर्जालाई खाद्य वस्तु सुकाउने, पकाउने, पानी तताउने, पानी शुद्ध गर्ने, बत्तीबाल्ने, सञ्चार [illegible] गर्ने जस्ता कार्यसँग आवद्ध गरी यसको विकासलाई प्रोत्साहन गरिनेछ ।

[illegible] सौर्य चुल्होको उपयोग वृद्धि गर्न आवश्यक जनचेतना जगाउने कार्यक्रमहरु सञ्चालन [illegible] ।

[illegible] सौर्य ऊर्जा उत्पादनमा प्रयोग गरिएका ब्याट्रीको सङ्कलन गरी पुनःप्रयोगको व्यवस्था तथा [illegible] व्यवस्था मिलाइनेछ ।

[illegible] जलविद्युतको सम्भावना नरहेको ठाउँमा सौर्य ऊर्जा, वायु ऊर्जा र सौर्य (वायु हाइब्रिड [illegible] र उपयोगलाई प्रोत्साहन दिइनेछ ।

[illegible] ग्रामीण क्षेत्रमा सोलार थर्मल प्रविधिको विकासको लागिं आवश्यक व्यवस्था मिलाइनेछ ।

[illegible] स्थानमा आवश्यकता अनुसार ग्रिड सहित व्यावसायिक स्तरका सौर्य ऊर्जाका प्रणाली [illegible] गर्ने ।

[illegible] वायु ऊर्जा

[illegible] वायु ऊर्जाको लागि सम्भाव्य स्थानहरुको पहिचान गरी सार्वजनिक–निजी क्षेत्रबीच [illegible] विकास तथा विस्तार गर्न पहल गरिनेछ ।

[illegible] वायु ऊर्जाका संरचना हरु समुदायलाई हस्तान्तरण गरी दिगो रुपमा सञ्चालन तथा मर्मत [illegible] व्यवस्था मिलाइनेछ ।

१८.३ सुधारिएको चुलो प्रविधि

१८.३.१ घरभित्रको धुवाँरहित तथा कम दाउरा खपतगर्ने सुधारिएको चुल्होका प्रकार र उपयोगिताको बारेमा जनचेतना अभिवृद्धि गरिनेछ ।

१८.३.२ भौगोलिक तथा सांस्कृतिक अवस्था सुहाउँदो घरायसी तथा संस्थागत सुधारिएको चुलोको अनुसन्धान विकास तथा विस्तारमा जोड दिइनेछ ।

१८.३.३ ग्रामीण क्षेत्रमा उपयुक्त सुधारिएको चुलोको प्रविधि भित्र्याई यसको प्रयोग र विस्तारमा जोड दिइनेछ ।

१८.३.४ वातावरण संरक्षण सहित आय आर्जनमा टेवा पुर्याउने खालका गोल (चारकोल) उत्पादन गर्ने सुधारिएको चुलोको निर्माण र प्रयोगलाई प्रेरित गरिनेछ ।

१८.४ सुधारिएको पानी घट्ट प्रविधि

१८.४.१ ग्रामीण क्षेत्रमा परम्परागत पानी घट्टलाई सुधार गरी कुटानी तथा पिसानी सेवा उपलब्ध हुने व्यवस्था मिलाइनेछ ।

१८.४.२ सुधारिएको पानी घट्टहरुमा प्रयोग हुने यन्त्र उपकरणहरु स्थानीय स्तरमा उत्पादन गर्न निजी क्षेत्रलाई प्रोत्साहन गरिनेछ ।

१८.४.३ सुधारिएको पानी घट्टबाट विद्युत् उत्पादन गर्न प्रोत्साहन गरिनेछ ।

१८.५ ग्रामीण विद्युतीकरण

१८.५.१ राष्ट्रिय ग्रिड प्रणालीको विद्युत् सहकारी संस्था, उपभोक्ता समूह तथा स्थानीय सरकारले किनेर सिधै चलाउन सकिने व्यवस्था मिलाइनेछ ।

१८.५.२ निजी क्षेत्र वा समुदायले विकास गरेका लघु जलविद्युत् योजनाहरुबाट उत्पादित विद्युत् ग्रिडमा दिन सक्ने व्यवस्था मिलाइनेछ ।

१८.५.३ सामुदायिक, सहकारी संस्था तथा निजीविद्युत् आयोजनाहरुबाट उत्पादित विद्युत् राष्ट्रिय प्रसारण लाइनमा जडान गर्न पाउने व्यवस्था मिलाउन पहल गरिनेछ ।

१८.५.४ उपभोक्ताहरुको सहभागितामा हुने ग्रामीण विद्युतीकरण उनीहरुकै अग्रसरतामा कार्यान्वयन गरिने र उपभोक्ताको हीत सुनिश्चित हुने व्यवस्था मिलाइनेछ ।

[illegible] प्रयोग नभइरहेको विद्युतको अधिकतम उपयोग गर्ने सम्बन्धमा निर्धारित द्वैध मूल्य प्रणाली अनुसार कम मूल्यको विद्युतको प्रयोग ग्रामीण क्षेत्रमा सञ्चालन हुने विशेष गरेर कृषि, सिँचाइ, खानेपानी, लघु तथा घरेलु उद्योग, रोपवे जस्ता क्षेत्रहरुमा बढाउने व्यवस्था मिलाइनेछ ।

नीति तथा कानुनमा उल्लेखित प्रविधिहरुमध्ये आफ्नो पालिका क्षेत्रभित्र उपलब्ध हुने स्रोत र प्रविधि तथा पालिकाको आफ्नो कार्यक्रममा पर्ने प्रविधिहरु मात्र राख्ने र कुनै प्रविधि थप गर्न आवश्यक भए थप गर्न सकिनेछ ।

[illegible]

[illegible] पालिकाले आवश्यकता अनुसार जहिलेसुकै र कम्तिमा दुई वर्षको अन्तराल भन्दा बढी नहुने गरी यो नीतिमा पुनरावलोकन गर्न सक्नेछ ।

[illegible] यस नीति तथा यस नीतिमा समय समयमा हुने संशोधन बारेको जानकारी प्रदेश सरकार र नेपाल सरकारको सम्बन्धित मन्त्रालय तथा वैकल्पिक ऊर्जा प्रर्वदन केन्द्रमा पठाइ आवश्यक सहकार्यका क्षेत्रहरु पहिचान गरिनेछ ।

[illegible] खारेजी र बचाऊ:

[illegible] नेपाल सरकारबाट यस अघि कार्यान्वयनमा रहेका ग्रामीण ऊर्जा नीति, २०६३ (२००६), नवीकरणीय ऊर्जा अनुदान नीति, २०७३ (२०१६), नवीकरणीय ऊर्जाको अनुदान वितरण प्रणाली, २०७०, नवीकरणीय ऊर्जा अनुदान परिचालन कार्यविधि, २०७३, जैविक ऊर्जा रणनीति, २०७३, संस्थागत ऊर्जा प्रणालीको वितरण प्रणाली र अनुदान, २०७० लघु जलविद्युत् कार्यक्रमलाई प्रदान गरिने अतिरिक्त आर्थिक सहायताका लागि अनुदान वितरण प्रणाली, २०७०, शहरी सौर्य ऊर्जा प्रणालीमा अनुदान र ऋण वितरण निर्देशिका, [illegible] र सौर्य सडक उज्यालो कार्यक्रम कार्यान्वयन कार्यविधि, (२०१५) अनुसार भए गरेका यस पालिका क्षेत्रभित्रका कार्य जिम्मेवारी यसै नीतिअनुसार भएको मानिनेछ ।

[illegible] यस पालिका भित्र सञ्चालन हुने नवीकरणीय ऊर्जा सम्बन्धी सम्पूर्ण कार्यहरु यस नीतिको प्रतिकुल भएमा त्यसमा स्वतःखारेज भएको मानिनेछ ।

(अनुसूची गाउँपालिकाको नवीकरणीय ऊर्जा नीति, २०७७ को नीति १८ सँग सम्बन्धित)

अनुसूची १

प्रविधिगत आर्थिक अनुदान तालिका

लघु तथा साना जलविद्युत् (सामुदायिक, सहकारी, निजी, सार्वजनिक निजी साझेदारी)

क्र.सं.	प्रणाली	(क) आयोजनामा आधारित अनुदान (रकम रु.)			(ख) ऊर्जा खपतमा आधारित अनुदान (प्रतिशत)
		वितरण प्रणाली (प्रति घरधुरी)	उत्पादन(उपकरण (प्रति किलो वाट)	उत्पादन(सिभिल संरचना (प्रतिकिवा)	
१.	१०-१००० कि.वा सम्मका प्रणाली	रु. ३२,०००	रु.९५,०००	रु. ३०,०००	५० प्रतिशत %
२.	१० किलोवाट क्षमता सम्मका प्रणाली	रु. ११,५००	-	-	-
२.१	५-१० किलोवाट क्षमता सम्मका प्रणाली	-	रु.९५,०००	-	-
२.२	५ कि.वा भन्दा कम क्षमताका प्रणाली	-	रु.७०,०००	-	-

नोट: अनुदान वितरण गर्दा पालिकाले आयोजनागत रुपमा ('क'बमोजिम) वा खपतमा आधारित ('ख'बमोजिम [illegible] वितरण गर्नेछ।

[illegible] सुधारिएको पानी घट्ट :

[illegible]	प्रणाली	अनुदान रकम रु.		
		वितरण प्रणाली (प्रति घरधुरी)	उत्पादन (उपकरण (प्रति किलोवाट)	एकमुष्ठ
[illegible]	सुधारिएको पानी घट्ट (१ किवा सम्म विद्युत् उत्पादन गर्ने) :			
[illegible]	पिसानी	रु. ११,५००	-	-
[illegible]	कुटानी तथा पिसानी	-	रु. ५०,०००	-
[illegible]	सुधारिएको पानी घट्ट (विद्युत् उत्पादन नगर्ने)			
[illegible]	पिसानी	-	-	रु. १८,०००
[illegible]	कुटानी तथा पिसानी	-	-	रु. ३८,०००

[illegible] सौर्य ऊर्जा :

[illegible]	प्रणाली	(क) आयोजनामा आधारित अनुदान (रकम रु.)			(ख) ऊज
		वितरण प्रणाली (प्रति घरधुरी)	उत्पादन-उपकरण (प्रति किलोवाट)	उत्पादन-सिभिल संरचना (प्रति कि वा)	खपतमा आधारित अनुदान प्रतिशत)
[illegible]	सौर्य घरेलु विद्युत प्रणाली :				
[illegible]	१०–२० वाट पिक क्षमता	रु. ५,०००	-	-	-

निकाको नवीकरणीय ऊर्जा नीति, २०७१

[illegible]	[illegible]	(क) आयोजनामा आधारित अनुदान (रकम रु.)			(ख) ऊज[illegible] खपतमा आधारित अनुदान प्रतिशत)
		वितरण प्रणाली (प्रति घरधुरी)	उत्पादन-उपकरण (प्रति किलोवाट)	उत्पादन-सिभिल संरचना (प्रति कि वा)	
[illegible]	[illegible]	रु. १०,०००	-	-	
[illegible]	[illegible]	रु. ३२,०००	रु. १७५,०००	-	६०%

[illegible] अनुदान प्रति किलोवाट अधिकतम १० घरधुरीलाई उपलब्ध गरिनेछ ।

[illegible] पालिकाले आयोजना गत रुपमा ('क'बमोजिम) वा खपतमा आधारित ('ख'बमोजिम) भए[illegible]
[illegible]

[illegible] :

[illegible]	[illegible]	अनुदान रकम रु
[illegible]	[illegible] पाठशालामा कम्पुटर एवं विद्युतीय [illegible] तथा असपतालमा व्यक्सिन [illegible] र विद्युतीय उपकरण सञ्चालन	रु. ५०,००० वा कुल योजना लागतको ६५[illegible] सम्म
[illegible]	[illegible] निजी क्षेत्रले व्यवस्थापन गर्ने खानेपानी तथा [illegible]	रु. १,५००,००० वा कुल योजना लागतको ६० % सम्म
[illegible]	[illegible] निजी क्षेत्रले व्यवस्थापन गर्ने कृषि योग्य [illegible] सञ्चालन गर्न सौर्य पम्पिङ प्रणाली	रु. २,०००,००० वा कुल योजना लागतको ६०% सम्म
[illegible]	[illegible]	रु. ४,०००,००० वा कुल योजना लागतक[illegible] ६० % सम्म
[illegible]	[illegible] अध्यात्मिक स्थलहरु	

[illegible] प्रणाली	अनुदान रकम रु
[illegible] वाट सम्म	रु. ९,००० वा कुल योजना लागतको ८० % सम्म
[illegible] वाट भन्दा माथि	२०,००० वा कुल योजना लागतको ७० % सम्म
[illegible] सामुदायिक शिक्षण संस्था, सार्वजनिक स्वास्थ्य केन्द्र र सामुदायिक अस्पतालमा सौर्य ऊर्जा प्रणाली जडान	रु. ५००,००० वा कुल यौजना लागतको ६०% सम्म
[illegible] [illegible] कुकर	रु.१५,००० वा कुल योजना लागतको ६०% मध्ये जुन कम हुन्छ ।
[illegible] संस्थागत कुकर (अस्पताल, सैनिक एवं प्रहरी ब्यारेक, [illegible], [illegible] र आश्रम आदि)	रु. १,०००,००० वा कुल योजना लागतको ७५ % मध्ये जुन कम हुन्छ
[illegible] [illegible]	
[illegible] वर्ग फिट	रु. २२,५०० वा कुल योजना लागतको ६० % मध्ये जुन कम हुन्छ
[illegible] वर्ग फिट	रु. १५०,००० वा कुल योजना लागतको ७५ % मध्ये जुन कम हुन्छ
[illegible] वर्ग फिटभन्दा ठूलो	रु. २२५,००० वा कुल योजना लागतको ७५ % मध्ये जुन कम हुन्छ

[illegible] व्यवसायिक प्रयोजनका लागि १५०० वाट पिक क्षमता भन्दा बढी र घरायसी प्रयोजनका लागि ५०० वाट [illegible] भन्दा बढी सौर्य ऊर्जा प्रणाली जडानका लागि पाँच वर्षे मासिक किस्तामा बैंक ऋण लिँदा व्यवसायिक प्रयोजनका लागि ब्याजको ५०% रकम र घरायसी प्रयोजनका लागि ब्याजको ७५% रकम अनुदान स्वरूप बैंक मार्फत उपलब्ध गराइनेछ ।

[illegible] [illegible] इन्भर्टर, ब्याट्री प्रणाली हरुलाई सौर्य ऊर्जाबाट चार्ज गर्न वा नयाँ सौर्य ऊर्जा प्रणाली जडान गर्न २०० वाट पिक वा सोभन्दा बढी क्षमताका सौर्य ऊर्जामा प्रति प्रणाली प्रतिपरिवार रु. [illegible] उपलब्ध गराइनेछ ।

[illegible]

	[illegible]	अनुदान रकम रु.	प्रति कि वा विद्युत् उत्पादनको लागि थप अनुदान
	[illegible] जान्ट (प्रति प्लान्ट प्रति [illegible]		
	[illegible]	रु. २०,०००	-
	[illegible]	रु. २५,०००	-
	[illegible]	रु. ३०,०००	-
	[illegible] र भान्साबाट निस्कने [illegible] जैविक वस्तुको अधिकतम [illegible] सुधार गर्ने खालका निर्धाति [illegible]	रु. १०,००० वा कुल लागतको ५०% सम्म	-
[illegible]	[illegible] आधारित बायोग्यास		
[illegible]	[illegible] प्लान्ट		
	[illegible] घ मि)	रु. २४,०००	रु. ६५,०००
	[illegible] घ मि)	रु. ३०,०००	रु. ६५,०००
	[illegible] भन्दा माथि)	रु. ३६,०००	रु. ६५,०००
[illegible]	[illegible] निकायमा निर्माण गरिने बायोग्यास [illegible]	रु. ६८,०००	रु. १८५,०००
[illegible]	[illegible] बायोग्यास प्लान्ट	रु.५४,०००	रु. १५०,०००
[illegible]	[illegible] निस्कने फोहोरबाट वायोग्यास	२४०,००० वा कुल	रु. ४००,००० वा

[illegible]	अनुदान रकम रु.	प्रति कि वा विद्युत् उत्पादनको लागि थप अनुदान
[illegible]	योजना लागतको ४० % सम्म	कुल विद्युतीकरण लागतको ४० %सम्म

[illegible]

[illegible]	अनुदान रकम रु.
[illegible] :	
[illegible]	रु. ३,००० प्रति घरधुरी
[illegible] प्रति घर धुरी)	रु. ४,००० वा लागतको ५०% सम्म
[illegible] चुल्हो (सार्वजनिक शिक्षण संस्था, [illegible] संस्था, प्रहरी वा सैनिक ब्यारेक, धार्मिक [illegible]	रु. २०,००० वा लागतको ५०% सम्म
[illegible] पूर्ण रुपमा वा आंशिक रुपमा फलामे रकेट [illegible]	रु. ३,००० प्रति घरधुरी वा लागतको ५०% सम्म
[illegible] पूर्ण रुपमा वा आंशिक रुपमा फलामे [illegible] प्रणालीको घरेलु चुल्हो	रु. ४,००० प्रति घरधुरी वा लागतको ५०% सम्म
[illegible] प्रविधिबाट तापीय ऊर्जा प्रयोग गरी लघु, साना, [illegible] कृषिजन्य वस्तु प्रशोधनको लागि	रु. १५०,००० वा लागतको ५०५ सम्म

[illegible]	अनुदान रकम रु.
[illegible] ऊर्जा स्रोतबाट विद्युतीकरण गर्ने विद्युतीय [illegible] (५ [illegible] ५०० किलोवाट क्षमता)	वितरण प्रणाली (प्रति घर धुरी) : रु. ३२,००० उत्पादन प्रणालीका लागि (प्रति कि वा) : रु. १२५,००० ऊर्जा खपतमा आधारित अनुदान : ५०%

वायु र सौर्य-वायु मिश्रित ऊर्जा :

[illegible]	अनुदान रकम रु.
वायु ऊर्जा	
वितरण प्रणाली (प्रति घर धुरी)	रु. ३२,०००
उत्पादन प्रणालीका (प्रति कि वा) :	रु. १७५,०००
सौर्य-वायु ऊर्जा	
वितरण प्रणाली (प्रति घरधुरी)	रु. ३२,०००
उत्पादन प्रणाली (प्रति कि वा):	रु. १७५,०००

[illegible] :

[illegible]	अनुदान रकम रु.
[illegible] आधारित लघु उद्योग एवं व्यवसायको हकमा [illegible] उपकरण, व्यवसायको हार्डवयर तथा [illegible]	रु. १००,००० वा लागतको ४०% सम्म
[illegible] आधारित साना तथा मझौला उद्योग एवं [illegible] ऊर्जा परिवर्तन र प्रशोधन उपकरण, व्यवसायको [illegible] संरचनाको अंशमा	रु. ३००,००० वा लागतको ३०% सम्म
[illegible] विद्युतीकरणका आयोजनालाई व्यवसायको रुपमा [illegible] आवश्यक पर्ने उपकरण, हार्डवेयर तथा [illegible]	रु. ३००,००० वा लागतको ५०% सम्म
[illegible] ओगटेको स्थानमा पम्पिङ्बाट सिँचाइ गर्न आवश्यक [illegible] हार्डवयरमा	रु. १०,००,००० वा लागतको ६०% सम्म

[illegible] अनुदान रकमको अंक सङ्घीय सरकार तथा प्रदेश सरकारको अनुदान [illegible] गरी पालिकाबाट स्वीकृत गराई लागू गर्नुपर्नेछ ।

गाउँपालिकाको नवीकरणीय ऊर्जा नीति, २०७७

<u>आज्ञाले :</u>

मणिराम खतिवडा

प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत